

Москаленко Ю.Л.,
студентка 42 групи ННІ педагогіки;

Танська В.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ВИХОВАННЯ ДБАЙЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Науково-технічний прогрес викликав бурхливий розвиток промисловості, сільського господарства, транспорту, зумовив появу великої кількості шкідливих речовин, побутових і виробничих відходів, що суттєво забруднюють і руйнують навколишнє середовище, викликають незворотні зміни в біосфері Землі. Тому суспільству сьогодні потрібні виховані, грамотні та культурні в екологічному відношенні люди. Усвідомлюючи, що людство не може втручатися в природу, ми маємо відшукати нові шляхи, технології виробництва, за яких припиняється необдуманий та безвідповідальний вплив на навколишнє середовище, будуть враховуватись вимоги екологічних законів. Тільки в тому разі, коли господарська діяльність людей відповідатиме об'єктивним вимогам екологічної науки, зміна природи людиною стане способом її збереження.

Сухомилинський О. В. писав, що у дитини необхідно виховувати любов «до всього, що не може жити без лагідної людської руки, без чутливого людського серця. Йдеться про любов до живого і беззахисного, слабкого і сильного».

Як стверджують вчені Арсенєва В.П., Миколаєва С.М. та ін., змістом екологічного виховання повинні стати спостереження як за живими організмами, так і за цілісними природними співтовариствами (лісом, лугом, водоймою, парком). На думку педагога Сидельковського А.П., головною умовою успішного формування в учнів екологічної культури є вміння поєднання навчального матеріалу екологічного змісту із практичною діяльністю школярів у природному середовищі. Психологи Менчинська Н.О., Крутецький В.О. відзначають, що на різних етапах свого життя школярі по-різному усвідомлюють і сприймають навколишнє середовище.

Дбайливе ставлення до природи – це прояв добрих справ і вчинків у тих випадках, коли це необхідно, а для цього діти повинні знати, як доглядати за рослинами та тваринами, які створювати умови для їх сприятливого росту і розвитку [3, с.156]. Особливе значення для формування дбайливого ставлення до природи мають знання про живі організми, про взаємозв'язок всередині природних співтовариств, вміння відрізнити їх від об'єктів неживої природи. Такі знання в процесі спілкування дитини з природою забезпечують йому розуміння конкретних ситуацій в поведінці тварин, стан рослин, їх оцінку і правильне адекватне реагування на них.

Екологічне виховання молодших школярів – це ознайомлення дітей з природою, в основу якого покладено екологічний підхід, при якому педагогічний процес спирається на основоположні ідеї і поняття екології. Основним змістом екологічного виховання є формування усвідомлено – правильного ставлення до природних явищ і об'єктів, які оточують дитину.

Глибоко усвідомивши методологічне положення про те, що позитивне ставлення до навколишнього середовища успішно формується не лише на уроках з різних предметів, але й у процесі практичної діяльності, Стадницький І.М. з колегами

Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти

провели велику роботу з підбору і виготовлення інструктивно-методичної документації для організації суспільно корисної природоохоронної роботи учнів. Починаючи з молодших класів, основні зусилля педагогів спрямовуються на добір завдань, що сприяють формуванню в учнів позитивних установок, навиків спостережливості, орієнтації у позитивних і негативних явищах в навколишньому природному середовищі [1, с.89].

Найефективнішою формою організації природоохоронної діяльності учнів 1- 4 класів є екскурсії. Вони дозволяють виявити природні зв'язки і основні етапи вивчення природи, допомагають зберегти природу для наступних поколінь. Наведемо приклад організації суспільно корисної діяльності учнів 3-го класу під час екскурсії на тему «Дерева, кущі, трав'янисті рослини». Учні вчаться розпізнавати і порівнювати різні дерева, кущі, трави. Особлива увага приділяється характеристиці зовнішнього вигляду рослин. Учні роблять висновок, що багато рослин зазнали негативного антропогенного впливу – обламування, обпалювання внаслідок розкладання вогнищ тощо. Потім учні виконують практичну роботу – започатковують екологічні спостереження, планують роз'яснювальну роботу з відпочиваючими.

Екологічну поведінку школяра обумовлює значущість для нього екологічних цінностей та вміння виробити своє ставлення до природи. Для досягнення позитивних результатів у екологічній освіті й вихованні важливо брати до уваги як вікові, так і індивідуальні особливості, риси характеру, ставлення до навчання, його мотивацію, потреби й здібності кожного школяра. Враховуючи ці умови, вчитель зможе забезпечити свідоме й повноцінне сприйняття дитиною навчального матеріалу екологічного змісту, виробивши у неї правильне ставлення до навколишнього середовища.

Гра є однією з важливих умов розвитку особистості дитини і формування у неї свідомого, відповідального ставлення до природи. У ході гри діти вчаться спілкуванню, самовихованню. Важливо використовувати різні види ігор: рольові, ситуативні, ділові. Особливе місце серед них займають рольові ігри, які найбільш сприятливі для розкриття сфери діяльності людей і стосунків між ними, між природою і суспільством. Значний інтерес учнів викликають міні-конкурси на кращий художній опис рослини (дерева, куща, квітки) на прищільній ділянці, у парку чи сквері. Такі заходи сприяють розвитку спостережливості, тренують мовну творчість, збагачують словниковий запас естетичними поняттями.

Знання, діти набувають в процесі продуманої організації спостережень, спеціальних цільових прогулянок, екскурсій в природу розвивають не тільки розум дитини, але і дозволяють помічати великі і маленькі зміни навколишнього світу. Пізнання з допомогою спостережень формує у дітей правильне ставлення до світу природи, бажання брати участь у її творенні. Спілкування учителя з дітьми в ході спостереження приймає пізнавальне забарвлення: педагог дає чіткі, конкретні питання, мобілізуючі дітей на пошук інформації, вислуховує їх відповіді, доброзичливо реагує на кожне повідомлення. Дослідження Ігнаткіної Л.С., Ібрагімової М.К. доводять, що розуміння поведінки тварин – основа для виховання дбайливого ставлення до них. Найголовніше – навчити дитину правильного поводження з тваринами: м'якості, чуйності, вмінню рахуватися з бажаннями тварини. Для учнів молодших класів природа – це дещо цілісне, єдине, що викликає яскраві позитивні емоції. У їхньому життєвому досвіді триває процес накопичення перших вражень, отриманих від спілкування з природою. Для кожного вони

Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти

відкривається в особливих особистісно значущих життєвих обставинах: **якщо** запам'ятав на все життя квітучий травневий бабусин садок, **хтось** відчув непереможний потяг до природи після першої мандрівки до осіннього лісу, для когось наближення до природи стало безпорадне цуцена, яке чуйна матуся дозволила прихистити [2, с.36-48].

Проблема екологічного виховання існувала, та існуватиме впродовж розвитку суспільства. Правильне виховання бережливого ставлення дозволить надалі запобігти багатьом екологічним проблемам людства. Саме в молодшому шкільному віці дитина отримує основи систематичних знань; тут формуються і розвиваються особливості її характеру, волі, естетичної зовнішності.

Список використаної літератури

1. Бондаренко В.Д. Культура обшениа с природой / Бондаренко В. Д. – М., 1987. – С. 89.
2. Васильченко І. Екологічне виховання у початковій школі / Васильченко І. // Початкова школа . – 2005. – №11. – С. 36-48
3. Волкова А.С. Екологічне виховання школярів / Волкова А. С. – К., 1985. – 159 с.